

Nr 14.

Ankom till riksdagens kansli den 22 februari 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om utredning rörande legalisering i större utsträckning av varaktiga förbindelser av äktenskaplig natur.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 171, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Bäcklund m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, på vilka vägar en legalisering i större utsträckning kunde åstadkommas av varaktiga förbindelser av äktenskaplig natur.

Till stöd för motionen anföra motionärerna bl. a. följande.

Det vore en allmänt känd sak, att personer i stor utsträckning sammanlevde på ett varaktigt sätt och även födde barn utan att legalisera sitt förhållande genom vigsel. Redan ur allmän ordningssynpunkt vore det i hög grad önskligt, att dessa förbindelser legaliserades på det sätt, som i vår familjerättsliga lagstiftning åsyftades. Det kunde såsom ett exempel påpekas, att dessa förbindelser utgjorde en svårighet i vår befolknings- och socialstatistik. I vår sociallagstiftning och i socialvården utgjorde de likaledes ett irrationellt moment, som i vissa fall ledde till krångligare bestämmelser och även till godtycklighet i tillämpningen. Viktigare vore dock, att kvinnan — som ju i egentlig mening faktiskt varit hustru — vanligen vid mannens bortgång icke finge del av änkepension, även där annars sådan förekomme. Överhuvud taget bleve hennes sociala ställning sämre, än om hon varit gift. Något liknande gällde de tiotusentals oskyldiga barn, som växte upp i dessa förbindelser.

Det vore ett viktigt samhällsintresse — och oftast dessutom ett personligt intresse åtminstone för kvinnan och barnen — att förbindelsen gäves äktenskapets karaktär och rättsverkningar, när den vore varaktig och framför allt då barn fötts inom förbindelsen. Man kunde möjligen tänka sig, att en form skapades, varigenom sådana förbindelser under vissa villkor förklarades för äktenskap. Emellertid vore det motionärernas uppfattning, att man vid utredning av denna fråga näppeligen kunde undgå att komma in på det större spørsmålet om allmänt civiläktenskap.

Tidigare har i svensk lagstiftning, nämligen i 18 kap. 9 § strafflagen, förekommit en bestämmelse om straff under viss förutsättning för ogift man, som övade otukt med ogift kvinna. Bestämmelsen utmönstrades från och med år 1919 såsom föråldrad och redan satt ur tillämpning.

Enligt förut gällande rätt, upphävd genom den nya giftermålslagstiftningen, uppstod ett s. k. ofullkomnat äktenskap, när hävd följde å trolovning. Ett dylikt äktenskap kunde ock bliva en följd av hävd under äktenskapslöfte. Trolovningens rättsverkningar äro numera väsentligen inskränkta därtill att dels vissa förpliktelser av ekonomisk natur kunna uppstå för det

fall att trolovningen icke leder till äktenskap, dels ock barn, som avlas i trolovning eller vars föräldrar efter dess avlelse ingått trolovning med varandra, erhåller en bättre rättslig ställning än andra barn utom äktenskap.

Enligt lagen om barn utom äktenskap skall underhållsbidrag utgå, förutom till barnet, jämväl till modern under sex veckor före och sex veckor efter nedkomsten. Medför havandeskap eller amning eller annan vård om barnet avsevärt hinder i moderns förvärvsverksamhet, eller ådrager hon sig sjukdom genom havandeskapet eller nedkomsten, må fadern kunna förpliktas att bidra till hennes underhåll under längre tid, dock högst under fyra månader före och nio månader efter nedkomsten.

Slutligen kan nämnas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 18 februari 1936 (nr 29) anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig, förutsättningslös utredning angående de utomäktenskapliga barnens rättsliga ställning samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda. Sedan befolkningskommissionen den 18 december 1936 anbefallts avgiva yttrande i frågan, har Kungl. Maj:t genom beslut den 30 december 1937 befriat kommissionen från nämnda uppdrag samt remitterat riksdagsskrivelsen till socialstyrelsen för utlåtande.

Då frågan om obligatoriskt civiläktenskap jämväl berörts i motionen, må här erinras om att vid 1937 års riksdag avslogs en motion med krav på utredning om införande av sådant äktenskap.

Utskottet.

Att tvångsvis förläna äktenskaps karaktär och rättsverkningar åt en ingången fri förbindelse torde, även om förbindelsen är varaktig och barn fötts inom densamma, näppeligen överensstämma med vår tids krav på personlig självbestämmanderätt. I viss mån skulle genom en sådan anordning ske en återgång till systemet med de s. k. ofullkomnade äktenskapen.

Såsom av motionärerna påpekats, följa onekligen åtskilliga olägenheter med att kontrahenterna uraktlåta att legalisera sin förbindelse. För att höja giftermålsfrekvensen bland de åsyftade kategorierna torde emellertid enligt utskottets förmenande närmast böra ifrågakomma socialpolitiska åtgärder. Införande av obligatoriskt civiläktenskap läser i varje fall knappast vara ägnat att minska förekomsten av de fria förbindelserna. De rättsliga föranstaltningar på förevarande område, som kunna vara påkallade, synas i främsta rummet böra avse att förbättra ställningen för barnen. Härvid må erinras om den av riksdagen redan begärda utredningen angående de utomäktenskapliga barnens rättsliga ställning.

På grund av vad som sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 22 februari 1938.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter, Wagnsson, Velande, Karl A. Karlsson, Karl Johan Olsson och Egnell*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist, Lindqvist, Hedlund i Östersund, Lindmark, Olsson i Mellerud, Lindberg i Stockholm, Werner i Höjen** och *Gezelius*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.